

TEISINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ ŽIAURŲ ELGESĮ SU GYVŪNAIS

Birutė PRANEVIČIENĖ

Mykolo Romerio universitetas
Maironio g. 27, LT-44221 Kaunas
El. paštas: praneviciene@mrni.eu
ORCID ID: [0000-0001-7122-6005](https://orcid.org/0000-0001-7122-6005)

Aistė VIERAITYTĖ

Mykolo Romerio universitetas
Maironio g. 27, LT-44221 Kaunas
El. paštas: aistelidija@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-8879-1868](https://orcid.org/0000-0002-8879-1868)

DOI: 10.13165/PSPO-21-26-11

Anotacija. Straipsnyje analizuojama žiaurus elgesio su gyvūnais samprata bei gyvūnų teisių apsaugos problematika. Lietuvoje jau keletą metų iš eilės registruojama nuo 50 iki 100 įvykdytų nusikalstamų veikų, numatytų Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 310 straipsnyje, numatančiame atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, taip pat virš 100 administracinių nusižengimų, susijusių su žemės ūkio, veterinarijos veikla ir gyvūnų globa (į šį skaičių patenka ir bylos dėl žiaurus elgesio su gyvūnais). Tiek oficialūs statistiniai duomenys, tiek žiniasklaidos ir gyvūnų gerovės organizacijų viešinami žiaurus elgesio su gyvūnais atvejai leidžia daryti prielaidą, kad žiaurus elgesys su gyvūnais yra itin aktuali problema.

Problemiška šioje srityje yra tai, kad žiaurus elgesio su gyvūnais ir jų kankinimo sąvokos yra labai plačios, o Lietuvos Respublikos įstatymai nepateikia šių sąvokų definicijų, tačiau pateikia sąrašą veiksmų, kurie laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu. Straipsnyje taip pat diskutuojama dėl įstatymuose įtvirtintų veiksmų, netaikytinų žiauriu elgesiu, sąrašo, prieinama išvados, kad tiek skirtingose visuomenėse, tiek ir toje pačioje visuomenėje egzistuoja prieštaringos nuomonės dėl žiaurus elgesio su gyvūnais, todėl žiaurus elgesio su gyvūnais samprata yra kultūriškai determinuota ir nuolat kintanti.

Straipsnyje pristatoma teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais taikymo praktikos bei lyginamoji teisinio reguliavimo, nustatančio atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, analizė.

Pagrindinės sąvokos: gyvūnų teisės, žiaurus elgesys su gyvūnais, teisinė atsakomybė.

Įvadas

„Gyvūnų gerovės atstovų "pasiekimai" per paskutinius 20 metų buvo visiškai Beverčiai, tiek stengiantis pakeisti gyvūnų kaip nuosavybės statusą, tiek bandant sumažinti jų kančią. Iš tikro, aš manau, kad gyvūnų gerovės judėjimas prisidėjo prie to, jog visuomenė jaučiasi patogiau dėl gyvūnų išnaudojimo.<...> Jei rimtai žiūrėtume į gyvūnus, nustotume juos traktuoti kaip savo išteklius, kaip savo nuosavybę“ .

Gary L. Francione

Šie amerikiečių teisės filosofo ir gyvūnų teisių abolicionistinės teorijos kūrėjo Gary Lawrence Francione žodžiai, kritiškai vertinantys Vakarų visuomenėse dominuojantį pastarojo laikotarpio požiūrį į gyvūnų teisių apsaugą, verčia susimąstyti, ar tikrai gyvūnų gerovė yra suprantama adekvačiai, ar teisinis reguliavimas, skirtas užtikrinti gyvūnų teisių apsaugą ir kriminalizuoti žiaurų elgesį su gyvūnais, yra tinkamas ir iš tiesų saugantis gyvūnus nuo žiaurus elgesio ir kankinimo?

Siekiant papildyti mokslines diskusijas šia tematika, tikslinga plačiau padiskutuoti žiaurus elgesio su gyvūnais sampratos klausimu, taip pat gyvūnų teisių apsaugos problematika.

Tai, kad nagrinėjimui pasirinktas klausimas yra pakankamai aktualus, liudija statistiniai duomenys: Lietuvoje jau keletą metų iš eilės registruojama nuo 50 iki 100 įvykdytų nusikalstamų veikų, numatytų Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 310 straipsnyje, numatančiame atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, taip pat kasmet registruojama virš 100 administracinių nusižengimų, susijusių su žemės ūkiu, veterinarijos veikla ir gyvūnų globa (į šį skaičių patenka ir bylos dėl žiauraus elgesio su gyvūnais). Tiek oficialūs statistiniai duomenys, tiek žiniasklaidos ir gyvūnų gerovės organizacijų viešinami žiauraus elgesio su gyvūnais atvejai leidžia daryti prielaidą, kad žiaurus elgesys su gyvūnais yra itin aktuali problema.

Gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimo problemos nėra dažnai nagrinėjamas klausimas Lietuvos teisės mokslininkų darbuose. Gyvūnų gerovės klausimas dažniausiai viešai pasisako įvairių nevyriausybinų organizacijų atstovai (Delfi, Muitinės sprendimas išparduoti konfiskuotus šunis papiktino gyvūnų gynėjus: šitaip negalima elgtis), tuo tarpu iš mokslinės perspektyvos gyvūnų gerovės klausimai dažniausiai tirti veterinarijos ir biomedicinos mokslininkų (J. Kučinskienės, V. Ribikausko, B. Bakučio, S. Biziulevičiaus ir kt). Dalis mokslininkų nagrinėjo gyvūnų gerovės klausimą filosofijos ir etikos mokslų bendrame kontekste (pavyzdžiui, K. Akošas „Ar gyvūnai mąsto?“, K. V. Trainys „Ar gyvūnai protauja?“ (2000 m.). Tačiau teisiniu požiūriu gyvūnų gerovės užtikrinimo klausimai, teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais klausimai Lietuvoje iki šiol nuosekliai nebuvo tyrinėti, nors teisinis reguliavimas šioje srityje per pastaruosius 30 metų keitėsi ženkliai.

Problemiška šioje srityje yra tai, kad žiauraus elgesio su gyvūnais ir jų kankinimo sąvokos yra labai plačios, o Lietuvos Respublikos įstatymai nepateikia šių sąvokų definicijų, tačiau pateikia sąrašą veiksmų, kurie laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu. Lietuvos Respublikos įstatymai taip pat įtvirtina veiksmų, nelaikytinų žiauriu elgesiu, sąrašą. Tačiau kyla klausimai, ar įstatymų nuostatos koreliuoja su visuomenėje nusistovėjusiomis nuomonėmis, kas laikytina žiauru elgesiu su gyvūnais ir kas laikytina gyvūnų kankinimu?

Šio straipsnio tikslas – atskleisti žiauraus elgesio su gyvūnais sampratą ir pristatyti teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais taikymo praktikos bei lyginamąją teisinio reguliavimo, nustatančio atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, analizę.

Rengiant straipsnį buvo analizuojami nacionaliniai ir užsienio šalių teisės aktai, susiję su gyvūnų gerovės įtvirtinimu ir atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais nustatymu. Siekiant atskleisti žiauraus elgesio su gyvūnais sampratos turinį taip pat buvo analizuota mokslinė literatūra. Teismų praktikos analizė leido atskleisti dažniausiai praktikoje pasitaikančias problemas, susijusias su teisinės atsakomybės taikymu žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais.

Žiauraus elgesio su gyvūnais samprata

Žodynuose sąvoka „žiaurus“ apibūdinama kaip: šiaurus, žvarbus, šaltas (apie vėją, orą), piktas, griežtas, bejausmis; puolus, agresyvus; baisus, siaubingas; nuožmus, negailestingas; šiurkštus; aštrus, rėžiantis (apie kalbą, žodžius); pasižymintis išskirtinėmis savybėmis (Lietuvių kalbos žodynas). Mokslinėje literatūroje pateikiamos tokios žiauraus elgesio sąvokos, kaip visuomenės netoleruoti veiksmai, kuriais išreiškiamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė, arba kaip veikimas ar neveikimas, sukeltantis nukentėjusiajam fizinį ar psichinį skausmą (Grinevičiūtė K. 2008).

„Draudžiama žiauriai elgtis su gyvūnais ir juos kankinti, bet kokiomis priemonėmis tiesiogiai ar netiesiogiai propaguoti ir skatinti žiaurų elgesį su gyvūnais, jų kankinimą, kurstyti smurtą prieš gyvūnus“ – toks draudimas įtvirtintas Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas) 4 str. 1 d. Draudimo

nesilaikymas, t. y. žiaurus elgesys su gyvūnais bei jų kankinimas, užtraukia administracinę arba baudžiamąją atsakomybę (LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas 1997 (Valstybės žinios Nr. 108-2728). Šiuo metu yra vis dažniau girdima sąvoka „žiaurus elgesys su gyvūnais“, tačiau iškyla klausimas, ką vadiname tokiu elgesiu?

Nors žiaurus elgesys su gyvūnais užtraukia atitinkamai administracinę ar baudžiamąją atsakomybę, o teisės normų dispozicijose vartojamos sąvokos tokios, kaip „žiaurus elgesys su gyvūnu“ (LR Administracinių nusižengimų kodeksas 2015 (TAR Nr. 11216) ir LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)), „gyvūno kankinimas“ (LR Administracinių nusižengimų kodeksas 2015 (TAR Nr. 11216)), nei Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse (toliau – LR ANK) nei Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – LR BK) žiauraus elgesio su gyvūnais sąvoka tiesiogiai nėra įtvirtinta. Šios sąvokos įtvirtinimo pasigendama ir LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme (*Suvestinė redakcija nuo 2020-07-10 iki 2021-04-30*), tačiau šio įstatymo 4 str. 2 d. nurodomi veiksmai, kurie laikytini žiauriu elgesiu su gyvūnais ar jų kankinimu, tai:

- „1) sąmoningas gyvūnų padarymas bešeimininkiais ar beprižiūriais;
- 2) veterinarinės pagalbos nesuteikimas, kai gyvūnams tokia pagalba būtina;
- 3) gyvūnų gąsdinimas, sužeidimas ar nužudymas, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
- 4) gyvūnų naudojimas taikiniams;
- 5) gyvūnų kovų ar kovų su gyvūnais organizavimas, gyvūnų treniravimas kovoms;
- 6) zoofiliniai veiksmai su gyvūnais;
- 7) gyvūnų skerdimas jų neapsvaiginus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
- 8) gyvūnų operavimas jų nenuskausminus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
- 9) veterinarinės procedūros, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (ausų, barzdelių, skiauterių, snapų, uodegų trumpinimas, balso stygų, ragų, nagų, sparnų, kanopų ir ilčių pažeidimas ar pašalinimas, plunksnų išpešimas ar pašalinimas kitu būdu ir kt.), pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, išskyrus gyvūnų kastravimą ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus arba veterinarines procedūras, atliekamas veterinarijos gydytojo sprendimu dėl gyvūno sveikatos;
- 10) gyvūnų galimybes stimuliuojančių medžiagų, didinančių gyvūnų produktyvumą, darbingumą, sportinius rezultatus, naudojimas, išskyrus teisės aktuose leidžiamų medžiagų naudojimą ar kitus teisės aktuose numatytus atvejus;
- 11) gyvūnų sveikatai žalingų ar erzinančių cheminių medžiagų bei kitų priemonių ir įrenginių, sukeliančių gyvūnams baimę, stresą, kančias ar žalingas pasekmes jų sveikatai ir gerovei, naudojimas;
- 12) gyvūnų mokymas ir dresavimas, sukliant jiems skausmą ir baimę, naudojant dirbtinai žalojančias ar skausmą, kančią sukeliančias priemones;
- 13) gyvūnų agresijos kitų gyvūnų ar žmonių atžvilgiu skatinimas dresuojant gyvūnus, išskyrus tarnybiniais tikslais naudojamų gyvūnų dresavimą;
- 14) gyvūnų veisimas, sukliantis žalingas pasekmes gyvūnų sveikatai ir gerovei;
- 15) gyvūnų laikymas jų rūšies, amžiaus, fiziologijos ir elgsenos neatitinkančiomis teisės aktuose nustatytomis sąlygomis;
- 16) netinkamų, žalingų gyvūnų laikymo, priežiūros ar darbo įrenginių taikymas gyvūnams;
- 17) nepakankamas gyvūnų šėrimas ar girdymas;
- 18) poilsio laiko gyvūnams nesuteikimas, atsižvelgiant į jų fiziologinius poreikius;
- 19) gyvūnų naudojimas kitiems gyvūnams šerti, išskyrus atvejus, kai šiuos gyvūnus

būtina šerti gyvūnais pagal gyvūnų biologiją ir jų neįmanoma šerti kitaip (visais atvejais gyvūnų augintinių naudojimas gyvūnams šerti draudžiamas);

20) gyvūnų vežimas, pažeidžiant gyvūnų gerovę vežimo metu reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus;

21) gyvūnų naudojimas reklamai, filmavimui, fotografavimui, parodose ir kituose renginiuose, jeigu dėl to gyvūnams sukeliamas skausmas, baimė, kančia, gyvūnai verčiami pranokti jų įgimtus gebėjimus ar yra luošinami;

22) laukinių gyvūnų, kurie buvo prižiūrėti žmogaus, paleidimas į laisvę, jeigu šie gyvūnai nebuvo tinkamai paruošti gyventi natūralioje aplinkoje;

23) gyvūno savininko ar laikytojo sutikimas atlikti šios dalies 1–22 punktuose nurodytus veiksmus ar sąlygų atlikti tokius veiksmus sudarymas

24) kiti veiksmai, sukiantys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus“ (LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas 1997 (Valstybės žinios Nr. 108-2728).

Iš šios teisės normos paskutinio punkto matyti, kad pateiktas veiksnių sąrašas nėra baigtinis, todėl ir kiti neišvardinti veiksmai, sukiantys atitinkamus padarinius, galėtų būti laikomi žiauriu elgesiu. Nuo 2021 m. gegužės mėn. 1 d. įsigalios LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 4, 7 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, kuris numato svarbius pakeitimus, analizuojant šį veiksnių sąrašą. Visų pirma, aukščiau paminėtas sąrašas pasipildys nauju 24 punktu „gyvūno augintinio savininko nesutikimas bendradarbiauti su šio įstatymo vykdymą kontroliuojančių institucijų pareigūnais, informacijos apie jo laikomų gyvūnų gerovę, sveikatos būklę, buvimo vietą ar kitas svarbias aplinkybes nesuteikimas“ (LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 4, 7 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr.: XIIP-5174(2))). Antra, numatomas dabartinio 14 punkto pakeitimas nauju „gyvūnų veisimas nesilaikant teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir (ar) sukiantis žalingas pasekmes gyvūnų sveikatai ir gerovei“. Svarbu paminėti ir tai, kad naujai įsigaliojusioje redakcijoje bus įtvirtinta ir gyvūno suluošinimo sąvoka, „gyvūno suluošinimas – veiksmai ar neveikimas, dėl kurių atsiranda gyvūno kūno dalių ir (ar) organų sužalojimas, sukiantis žalingus gyvūno fizinei ir (ar) psichinei sveikatai liekamuosius reiškinius“ (LR gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 4, 7 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr.: XIIP-5174(2))). Panašių veiksnių sąrašus galima rasti ir kitų valstybių gyvūnų gerovės įstatymuose, pavyzdžiui, Šveicarijoje (Fedlex, Tierschutzgesetz), Vokietijoje (Tierschutzgesetz), Norvegijoje (Government.no, Animal Welfare Act.), bet taip pat, kaip ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose įstatymų leidėjas žiauraus elgesio sąvokos neįtvirtina. Tačiau toks „žiauraus elgesio su gyvūnais“ sąvokos neįtvirtinimas, kaip pažymi autorė K. Grinevičiūtė (2008), nagrinėdama žiauraus elgesio su vaiku sampratą baudžiamojoje teisėje, „palieka laisvę teismui pripažinti ar nepripažinti elgesį žiauriu, kita vertus, galiojant tokiai normai kiekvienas neįprastas ir gana pavojingas elgesys vaiko atžvilgiu gali būti tinkamai teisiškai įvertintas“. Šis teiginys tiktų ir žiauraus elgesio su gyvūnu atveju, kadangi taip užtikrinama teisinė apsauga ne tik įstatyme išvardintais atvejais.

Įdomu tai, kad kiekviena valstybė žiauraus elgesio su gyvūnais sąvoką apibrėžia skirtingai: tiek pagal įtvirtintus draudžiamus veiksmus, tiek pagal saugomų gyvūnų kategorijas (Dedel., K. 2012). Pavyzdžiui, medžiojamieji gyvūnai, kai kurie ūkiniai gyvūnai, graužikai ir kt. dažnai yra žudomi ar patiria kančias, tačiau šių gyvūnų kategorijai teisės aktai, numato išimtis (LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas 1997 (Valstybės žinios Nr. 108-2728)). Būtent anksčiau minėto LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 5 str. 1 d. yra nurodomi veiksmai, nelaikytini žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu:

„1) akvakultūros gyvūnų gaudymas, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais;

- 2) gyvūnų medžiojimas, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais;
- 3) pagal su savivaldybės administracija suderintas kačių kastravimo programas laisvėje sugautų ir kastruotų bešeimininkių kačių paleidimas į laisvę;
- 4) gyvūnų kastravimas;
- 5) netyčinis gyvūno sužeidimas ar nužudymas;
- 6) gyvūnų nužudymas likviduojant gyvūnų užkrečiamąsias ligas, visuomenės sveikatos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, aplinkos apsaugos tikslais, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais;
- 7) gyvūnų nužudymas neatidėliotinais atvejais, kai būtina nutraukti sunkiai sužeisto gyvūno kančias;
- 8) kitų poveikio priemonių, pašalinančių grėsmę, taikymas gyvūnams ar jų nužudymas, kai gresia realus pavojus žmogui ar kitam gyvūnui;
- 9) gyvūnų nugaišinimas, naudojant tik veterinarinius vaistus, kiti nugaišinimo būdai yra draudžiami;
- 10) graužikų, kenksmingų vabzdžių ir erkių naikinimas jiems naikinti skirtais metodais ir priemonėmis;
- 11) bandymų su gyvūnais atlikimas, turint Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduotą leidimą;
- 12) ūkinių gyvūnų skerdimas, prieš tai jų neapsvaiginus, religinėms apeigoms atlikti būtiniais metodais, jeigu šie gyvūnai skerdziami skerdykloje“ (LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas 1997 (Valstybės žinios Nr. 108-2728)).

Šioje teisės normoje matomas pateiktas baigtinis sąrašas veiksnių, nelaikytinų žiauriu elgesiu ar kankinimu. Atsižvelgiant į veiksnių sąrašus, matyti, kad, LR Gyvūnų ir gerovės įstatymo teisės normos yra daugiau nukreiptos į naminių gyvūnų apsaugą, kadangi, nors kančias gali patirti tiek naminiai gyvūnai, tiek kiti gyvūnai, ne naminio gyvūno apsauga reglamentuojama kitais teisės aktais, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas, Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas ir kt. Tačiau dėl didėjančio visuomenės susidomėjimo gyvūnų teisių apsauga, matomi ir kitų teisės aktų pakeitimai, įtvirtinantys žiauraus elgesio draudimus ir su laukiniais gyvūnais, pavyzdžiui, patvirtintas Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 pakeitimo įstatymas (įsigalios 2021 m. gegužės 1 d.), kuriuo „draudžiama naudoti laukinių žinduolių, paukščių, roplių ir varliagyvių rūšių gyvūnus cirkuose [...]“ (LR Laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 pakeitimo įstatymas 2020, (TAR Nr. 21146)). Būtent laukinių gyvūnų draudimo cirkuose Lietuvoje iniciatyva kilo po šiauriečių piketo prieš Čekijos cirką, kuriame pastebėtas keistai besielgiantis dramblys bei jo laikymo pažeidimai (Sputnik, Laukiniai gyvūnai pasirodymų metu patiria didžiulį stresą, kuris gali sukelti įvairių psichikos sutrikimų ar net mirtį, tvirtina pataisų iniciatoriai).

Nors yra įtvirtintas veiksnių, nelaikytinų žiauriu elgesiu, sąrašas, visgi visuomenėje diskutuojama, ar tie veiksmai nėra suprantami kaip žiaurus elgesys? Pastaruoju metu keičiasi požiūris į medžioklę, akvakultūros gyvūnų gaudymą, bandymus su gyvūnais ir pan.

Kalbant apie bandymus su gyvūnais, kurie dažniausiai atliekami mokslininkų, medikų ir kitų profesijų atstovų, kuriais visuomenėse tradiciškai pasitikima, todėl giliau nesusimąstoma, kokie bandymų veiksmai atliekami su gyvūnais. Į gyvūnų odą trinami, į akis lašinami įvairūs išbandomų gaminių ingredientai, išbandomi skalbimo milteliai, tualetų valikliai, vaistai ir t.t. Bandymai su gyvūnais yra reglamentuojami regioniniais teisės aktais (2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių, 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos) ir nacionaliniais (Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir

apsaugos įstatymas, įsakymas „Dėl Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“ ir kt.), tačiau egzistuojantis reglamentavimas yra pakankamai abstraktus ir kelia klausimų, ar jis užtikrina bandomųjų gyvūnų gerovės apsaugą, ar juos apsaugo nuo žiauraus elgesio, juk į leidžiamų bandomų gyvūnų sąrašą įtraukti ne tik graužikai ar zuikiai, bet ir šunys, katės?

Įvairių diskusijų pastaruoju metu galima pastebėti ir medžioklės klausimu: ar tai gyvūnų žudymas, pramoga, o gal tik gyvūnų gausos reguliavimo būdas? Nors medžioklė teikia biologinę naudą, visuomenėje nuomonės išsiskiria. Yra manančių, kad medžioklė - tai betikslis gyvūnų žudymas, amoralus elgesys, „elito“ laisvalaikio praleidimo būdas. Nenuostabu, kad medžioklė susilaukia neigiamų vertinimų, juk kartas nuo karto paviešinami faktai apie įvykius medžioklėse, kurie sukrečia visuomenę: pvz. Seimo narys nušovė vieną labiausiai saugotinių gyvūnų Lietuvoje – stumbro patelę (Lrytas.lt, Stumbro patelę nušovusiam valstiečiui – protokolas: užmušė vieną labiausiai saugomų gyvūnų.), buvo neteisėtai sumedžiotas elnias (15min.lt., Skandalingą elnio medžioklę policija narsto uoliai: dėl Ukmergės pareigūnų rolės neturi likti jokių abejonių) ir kiti panašūs įvykiai.

Nevienareikšmiškas požiūris yra ir gyvūnų sterilizavimo klausimu. Kai kurių visuomenės narių požiūriu, gyvūno sterilizavimas – ne kas kita, kaip žiaurus elgesys su gyvūnu ir jo kankinimas. Kiti gi mano, kad visgi humaniškiau gyvūnus sterilizuoti ir tokiu būdu kontroliuoti jų dauginimąsi. Pastebima, kad visuomenės požiūris keičiasi ir vis dažniau pastebimas, kad tai, kas maždaug prieš 10 metų buvo laikoma normaliu elgesiu su gyvūnais, dabar yra nebepriimtina, ir atvirkščiai: geriausias pakitusio požiūrio pavyzdys – požiūris į gyvūno sterilizaciją. Panašiai kinta požiūris į laukinių gyvūnų naudojimą cirkuose. Jeigu anksčiau ilgą laiką tai buvo vertinama kaip morali pramoga ir puikus laisvalaikio praleidimo būdas, tai po paviešintų vaizdo įrašų, nuotraukų, kuriuose parodomi, kaip dresuojami, kaip vežami ir laikomi cirko gyvūnai, žmonių nuomonė pradėjo keistis. Ir toks susidomėjimas šiuo klausimu bei pakitęs visuomenės požiūris galėjo nulėmti teisinio reguliavimo pokyčius: šiuo metu įtvirtintas laukinių gyvūnų draudimas cirkuose (LR Laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 pakeitimo įstatymas 2020, (TAR Nr. 21146)). Dauguma Europos valstybių taiko tam tikrus apribojimus dėl gyvūnų išnaudojimo cirkuose. Graikijoje, Maltoje, Kipre, Bosnijoje ir Hercegovinoje cirko pasirodymuose draudžiamas visų gyvūnų naudojimas (Four Paws in Australia, Worldwide bans on wild animals in circuses). Laukinių gyvūnų naudojimo cirke draudimas įtvirtintas Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Kroatijoje, Danijoje, Estijoje, Anglijoje (nuo 2020 m.) ir kitose (Four Paws in Australia, Worldwide bans on wild animals in circuses), o „pavyzdžiui, Prancūzijoje, šiuo metu taip pat siūloma įtvirtinti gyvūnų gerovės įstatymo pakeitimus, siekiant uždrausti laukinių gyvūnų naudojimą keliaujančiuose cirkuose (FRANCE24, French parliament debates ban on wild animals in circuses).

Prieinama išvados, kad skirtingose visuomenėse skirtingais laikmečiais egzistuoja prieštaringos nuomonės dėl žiauraus elgesio su gyvūnais, todėl žiauraus elgesio su gyvūnais samprata yra kultūriškai determinuota ir dinamiška.

Darytina prielaida, kad šiuo metu visuomenėje nėra vieningo žiauraus elgesio su gyvūnais sąvokos supratimo ir tai matoma ne tik viešuose visuomenės pasisakymuose, bet ir tais atvejais, kuomet asmenys tiesiogiai dirba srityse, susijusiose su gyvūnų gerovės užtikrinimo klausimais. Kaip matyti iš STT atliktos korupcijos analizės pateiktų pavyzdžių apibendrinimo: „nustatius netinkamo dydžio narvus ūkiuose, vienais atvejais gyvūnų savininkai ar laikytojai buvo traukiami atsakomybėn pagal ANK 346 straipsnio 1 dalį – tai yra už gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus, kitais atvejais pagal ANK 346 straipsnio 16 dalį – už žiaurų elgesį su gyvūnais“. Taigi, nesant vieningo supratimo žiauraus elgesio su gyvūnais sąvokos, atsiranda problemų taikant teisinę atsakomybę, o taip pat pastebima didesnė korupcijos atsiradimo rizika.

Žiaurus elgesio sampratas siekė pateikti tokie autoriai, kaip R. Agnew (1998), žiaurų elgesį yra apibrėžęs kaip bet kokį veiksma, prisidedantį prie gyvūno skausmo ar mirties, o anot F. Ascione (1993), žiaurus elgesys su gyvūnais, tai socialiai nepriimtinas elgesys, sukeliantis skausmą, kančias ar mirtį gyvūnams.

Dažniausiai žiaurus elgesys skirstomas į nepriežiūrą ir tyčinį žiaurumą (Shah, P. 2014), tačiau literatūroje galima rasti papildomai išskiriamą nepriežiūros rūšį – „gyvūnų kaupimas“ (Dedel., K. 2012). Nepriežiūra – labiausiai paplitusi žiaurus elgesio su gyvūnais forma, kuri dažniausiai pasireiškia vandens, maisto, veterinarinių paslaugų trūkumu ar gyvūno judėjimo suvaržymu (Shah, P. 2014). Kai tokių sąlygų savininkas nesuteikia gyvūnams, kuriuos jis „kaupia“, tuomet tai vadinama „gyvūnų kaupimu“ (Dedel., K. 2012). Tyčiniai veiksmai, kuriais sukeliamas skausmas ar kančios, pasireiškia įvairiais tiesioginiais fiziniais veiksmais: mušimas, dusinimas, spardymas, dūriai, šaudymas, lytinis santykiavimas ir t. t. (Dedel., K. 2012. Nacionalinėje teismų praktikoje laikytina, kad „žiaurus elgesys su gyvūnais pasireiškia visuomenėje netoleruotinais ir būtinumu nepagrįstais veiksmais, kuriais išreiškiamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė gyvūnų atžvilgiu. Ši veika gali pasireikšti tiek teštiniais veiksmais, tiek ir vienkartinio poelgiu, pavyzdžiui, veiksnu, kuriuo gyvūnui tiesiogiai atimama gyvybė arba jis suluošinamas.“ (Kauno apygardos teismo nuosprendis Nr. 1A-234-658/2020).

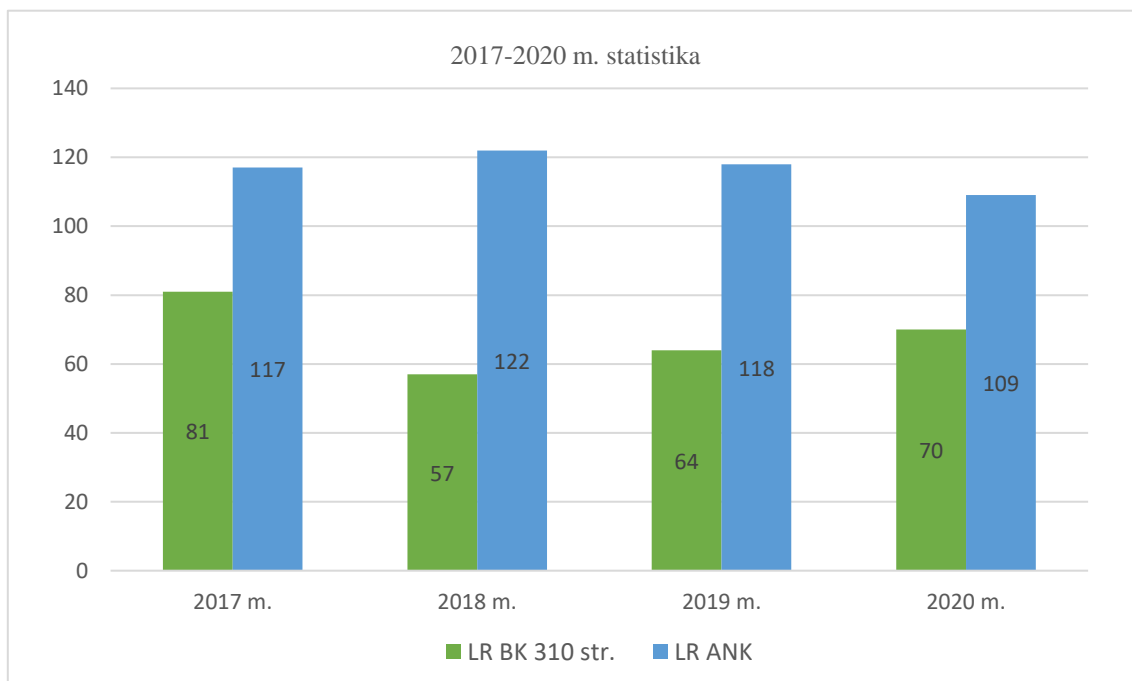
Apibendrinant, darytina išvada, kad nors ir nėra tiesiogiai įtvirtintos žiaurus elgesio su gyvūnais sąvokos nacionaliniuose teisės aktuose, bet Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme yra įtvirtintas veiksnių, laikytinų žiauriu elgesiu, sąrašas, kuris nėra baigtinis. Nors šis įstatymas labiau akcentuotas į naminių gyvūnų apsaugą, vis labiau keičiasi žmonių požiūris į laukinių gyvūnų apsaugą ir įstatymuose numatomi pakeitimai, užtikrinantys apsaugą ir kitiems gyvūnams, kaip pavyzdžiui, įtvirtintas laukinių gyvūnų draudimas cirkuose. Labai svarbu pabrėžti ir tai, kad žiaurus elgesio sąvokos neįtvirtinimas užtikrina teisinę apsaugą ne tik įstatyme išvardintais atvejais. Veiksnių, laikytinų žiauriu elgesiu, sąrašas atsispindi ir kitų užsienio valstybių gyvūnų gerovės įstatymuose bei dalis veiksnių atsispindi autoriams apibrėžiant žiaurus elgesio sąvoką, o tai tik patvirtina, kad sąvokos neįtvirtinimas teisės aktuose yra neatsitiktinis. Teisiškai žiaurus elgesio sąvokos neįtvirtinimas atrodo teisingas, tačiau apžvelgiant visuomenės nuomones, korupcijos analizes, darytina prielaida, kad kiekvienas žiaurus elgesio sąvoką interpretuoja skirtingai, o tai būtent daro tiesioginę įtaką teisinės atsakomybės netinkam taikymui, korupcijos apraiškos atsiradimui.

Teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais taikymo praktikos analizė

Pastaraisiais metais Lietuvoje visuomenės dėmesio sulaukę įvykiai (Tiesa, Nelegalios šunų veisyklos – apsileidimas ar milijoninis verslas?), tokie kaip nelegalios veisyklos-daugyklos, kuriose gyvūnai laikomi antisanitarinėmis sąlygomis, nėra maitinami, užfiksuoti tyčiniai gyvūnų kankinimo atvejai, parodė, jog nacionalinis teisinis reglamentavimas gyvūnų gerovės ir apsaugos klausimais nėra tinkamas arba nėra tinkamai įgyvendinamas. Nors visi anksčiau minėti įvykiai laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, o „už žiaurų elgesį su gyvūnais ir gyvūnų kankinimą asmenys traukiami administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn“ (LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas 1997 (Valstybės žinios Nr. 108-2728)), dažniausiai šie asmenys atsiperka minimaliomis bandomis, neatgrasančiomis nuo pakartotinių veikų darymo. Tai matyti iš tokių pavyzdžių kaip, „daugintoja A. P. buvo pripažinta padarius administracinį nusižengimą, numatytą Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio 18 dalyje (18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas) ir paskyrė jai administracinę nuobaudą – 700 EUR (septynių šimtų

eurų) baudą, be gyvūnų konfiskavimo“ (Lrytas.lt, Jonavos teisėja pasmerkė gyvūnus grįžti į daugyklą, bet daugintojai skyrė baudą), taip pat „jau žinoma, kad šios veisyklos savininkė net neturi teisės vertis gyvūnų veisimu, o praeityje už tokią nelegalią veiklą jau bausta“ (Lrytas.lt, Toliau šokiruoja vaizdai iš daugyklų – Širvintų veisėjui gali grėsti baudžiamoji atsakomybė), „be gyvūnų konfiskavimo administracinės nuobaudos tikslai J. N. atžvilgiu nebus pasiekti. Administracinių nusižengimų registro išrašo duomenys (b. l. 27–31) patvirtina, kad J. N. jau yra baustas už tokio pobūdžio administracinius nusižengimus (pagal ANK 346 straipsnio 1 dalį, 346 straipsnio 3 dalį), tačiau jokių išvadų nepadarė, savo kaltės dėl žiaurus elgesio su gyvūnais nepripažįsta ir savo elgesio neigiamai nevertina, atsakomybės neprisiima“ (Kauno apygardos teismo nutartis Nr. AN2-288-966/2019). Už žiaurų elgesį su gyvūnais baudžiamoji atsakomybė įtvirtinta Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso (toliau – ir BK) 310 str., o administracinė atsakomybė – Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ir ANK) 346 str. 16-19 d.

Toliau nagrinėjant teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais aspektus, tikslinga išanalizuoti praėjusių metų statistinius duomenis (1 pav.). Remiantis Informatikos ir ryšių departamento duomenimis, nusikalstamų veikų, numatytų BK 310 str., o tai yra žiaurus elgesys su gyvūnais, Lietuvoje užregistruota: 2020 m. – 70, 2019 m. – 64, 2018 m. – 57, 2017 – 81 (Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvoje 2017-2020 metais). Dėl administracinių nusižengimų, susijusių su žemės ūkiu, veterinarijos veikla ir gyvūnų globa (į šį skaičių patenka ir bylos dėl žiaurus elgesio su gyvūnais) Lietuvos Respublikos pirmos instancijos teismuose 2020 m. gauta 109 bylos, 2019 m. – 118, 2018 m. – 122, 2017 m. – 117 (Administracinių bylų nagrinėjimo ataskaita pirmos instancijos teismuose už 2017- 2020 metus).

1 pav. 2017 – 2020 m. statistika.

Ypatingai didelis dėmesys šiuo metu skiriamas BK 310 str. „Žiaurus elgesys su gyvūnais“, kuriame nurodyta:

„1. Tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

2. Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo“ (LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)).

Šioje teisės normos dizpozicijoje nurodytos alternatyvios veikos: žiaurus elgesys su gyvūnu ir gyvūno kankinimas, už kurių nors vienos padarymą kyla teisinė atsakomybė (Klaipėdos apylinkės teismo nuosprendis Nr. 1-549-890/2020). Tačiau svarbu tai, kad šios veikos yra materialiosios, o tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė atsiranda tik tuomet, kai kyla normoje nurodyti padariniai, t. y. „jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“ (LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)). Ankstesnėje, iki 2015 m. liepos 15 d. BK 310 str. galiojusioje redakcijoje buvo numatyta „tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, arba kankino gyvūną, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų“ (LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)). Šioje straipsnio redakcijoje „buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už dvi alternatyvias veikas – arba žiaurų elgesį su gyvūnu, arba gyvūno kankinimą, tačiau už žiaurų elgesį su gyvūnu baudžiamoji atsakomybė atsirasdavo tik kilus straipsnio dispozicijoje nurodytiems padariniams – kai dėl kaltininko žiauraus elgesio gyvūnas žūna arba būna suluošinamas, o antruoju atveju, kai gyvūnas kankinamas, kokių nors pasekmių dėl tokio elgesio kilimas nebuvo būtinas baudžiamajai atsakomybei atsirasti, pakako nustatyti patį gyvūno kankinimo faktą“ (Kauno apygardos teismo nutartis Nr. 1A-612-317/2015). Toks teisės normos įtvirtinimas buvo gan neaiškus, kadangi buvo sunku atriboti baudžiamosios bei administracinės atsakomybės taikymo ribas.

Šiuo metu galiojančioje įstatymo redakcijoje „yra numatyta bendra žiauraus elgesio su gyvūnais dispozicija, neišskiriant nusikaltimą kvalifikuojančių, t. y. sunkesnių, atvejų, kuomet ši nusikalstama veika yra vykdoma komerciniais tikslais, taip pat bendrininkaujant“ (Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-5179(2), XIIP-5180(2) 2020 (Dokumento Nr. XIIP-5179(2)). Kadangi, teisės normoje nėra įtvirtintų kvalifikuojančių požymių, šis žiauraus elgesio su gyvūnais reglamentavimas priskirtinas prie nesunkių nusikaltimų. 2020 m. rugsėjo mėn. 16 d. buvo įregistruotas BK 310 str. pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siūloma nurodyti kvalifikuojančius požymius, padidinti sankcijas (Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr.:XIIP-5179(2)), tačiau šis projektas atmetas, nurodant šias priežastis: protingumo ir racionalumo principų neatitikimas, prieštaravimas siekiui sumažinti įkalinamų ir bausmę atliekančių asmenų skaičių, siektinas efektyvus šiuo metu galiojančių bausmių užtikrinimas, neaiškumas pritaikant teisės normas praktikoje (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 18 d. nutarimas Nr. 1304 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5179(2) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5180(2)“ (TAR, 24741)). Siūlomas BK 310 str. pakeitimas:

„1. Papildyti 310 straipsnį nauja 2 dalimi:

„2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus atliko komerciniais tikslais, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki trejų metų.“

2. Papildyti 310 straipsnį 3 dalimi:

„3. Tas, kas su bendrininkų grupe atliko šio straipsnio 2 dalyje numatytus veiksmus, baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų.“

3. Buvusią 310 straipsnio 2 dalį laikyti 4 dalimi.“ (Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr.:XIIIP-5179(2)).

Kaip minėta anksčiau, ši nusikalstama veika priskiriama prie nesunkių nusikaltimų, o tai reiškia, kad skiriamas baudos internavalas yra „nuo 50 iki 2000 MGL dydžio“ (LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)). Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo 5 str. 2 d., „teisės aktuose, reglamentuojančiuose nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų kvalifikavimą bei bausmių ir nuobaudų dydžių apibrėžimą ir apskaičiavimą, vartojamas rodiklis „minimalusis gyvenimo lygis“, arba „MGL“, yra tapatus ir lygus baziniam bausmių ir nuobaudų dydžiui“. Nutarimu „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ patvirtinta, jog bazinis bausmių ir nuobaudų dydis – 50 eurų, o tai reiškia, kad ir vienas MGL yra 50 eurų. Taigi, už žiaurų elgesį su gyvūnais baudžiamajame kodekse numatoma sankcija: viešieji darbai arba bauda nuo 2500 iki 100 000 eurų, arba areštas (nuo 15 iki 90 dienų), arba laisvės atėmimas iki 1 metų (LR Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas 2000 (Valstybės žinios, Nr. 89-2741)).

Daugėjant ne tik nusikalstamų veikų prieš gyvūnus, bet ir administracinių nusižengimų, dėmesys skirtinas ir ANK 346 str. 16-21 d. ANK 16 d. numatyta „žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas“ užtraukia baudą nuo 50 iki 1200 eurų. Pakartotinis nusižengimo, įtvirtinto 346 str. 16 d., padarymas užtraukia nuo 1200 iki 1750 eurų (LR ANK 346 str. 17 d.). To paties straipsnio 18 d. atsakomybė kyla tuomet, kai dėl žiauraus elgesio ar kankinimo gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas, o už tai numatyta bauda – nuo 300 iki 1750 eurų, šio nusižengimo pakartotinis padarymas užtraukia baudą nuo 1750 iki 2300 eurų (ANK 346 str. 19 d.). Už šių straipsnio punktų numatytus administracinius nusižengimus gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas (ANK 346 str. 20 d.). Taip pat, už šiuos nusižengimus „gali būti skiriama ir administracinė poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose)“ (LR Administracinių nusižengimų kodeksas 2015 (TAR, Nr. 11216).

ANK 346 str. 16-19 d. dispozicijos yra blanketinės, kadangi atsakomybei pagal šio straipsnio dalis reikia konstatuoti pažeidimus numatytus LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 str. 2 d. 1-24 p.

Atsakomybė už žiaurų elgesį buvo numatyta ir anksčiau galiojusiam Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 90 str., kuris numatė analogišką sankciją, t. y. bauda nuo 50-1200 eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo. 2020 m. rugsėjo mėn. 7 d. buvo įregistruotas administracinių nusižengimų 346 str. pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama padidinti sankcijas straipsnio 16-19 dalyse bei įtvirtinti privalomą konfiskavimą už nusižengimų, įtvirtintų 17-19 d. padarymą (LR Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr. XIIIP-5147)). Už ANK 346 str. 16 d. norima įtvirtinti baudą, kuri siekia nuo 150 iki 3600 eurų, už to paties straipsnio 17 dalį – 3600 iki 5250 eurų, už 346 str. 18 d. – 900 iki 5250 eurų, o 346 str. 19 d. – 5250 iki 6900 eurų (LR Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas 2020 (Reg. Nr. XIIIP-5147)). Tokiam 346 str. pakeitimo įstatymo projekto siūlymui iš esmės yra pritarta, tačiau dėl pernelyg didelių baudų siūlymo atsiranda teisės normų kolizija, kuri šiuo metu yra taisytina.

Nors už žiaurų elgesį atitinkamai kyla administracinė arba baudžiamoji atsakomybė, praktikoje dėl teisinės atsakomybės taikymo kyla sunkumų. Dažnu atveju neįrodoma, kad asmuo žiauriai elgėsi su gyvūnu, kaip matyti Kauno apygardos teismo baudžiamojoje byloje

Nr. 1A-173-810/2019 „[...]Kitaip tariant, žemesnės instancijos teismas konstatavo, jog ikiteisminio tyrimo bei bylos nagrinėjimo metu surinkti duomenys neleidžia daryti išvados, jog būtent A. N. atliko veiksmus, sukėlusius kaltinime nurodytus padarinius – gyvūno žūtį“ (Kauno apygardos teismo nuosprendis Nr. 1A-173-810/2019), taip pat kitoje baudžiamojoje byloje – „[...]D. K. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio 1 dalį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir baudžiamąją bylą šioje dalyje nutraukti“ (Kauno apygardos teismo nuosprendis Nr. 1A-234-658/2020). Pažymėtina ir tai, kad už žiaurų elgesį su gyvūnais, pažeidėjams skiriamos minimalios baudos be gyvūnų konfiskavimo, o ateityje nėra draudžiama vėl įsigyti gyvūnų. Tai puikiai iliustruoja administracinės bylos kaip, Šiaulių apygardos teismo 2021 m. vasario 10 d. administracinė byla Nr. AN2-25-744/2021, kurioje teismas nutarė panaikinti nutarimą dėl gyvūnų konfiskavimo („Atsižvelgus į nurodytas aplinkybes, [...] skundžiama Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmų 2020 m. gruodžio 21 d. nutartis keistina dėl administracinio poveikio priemonės skyrimo A. Ž.“) (Šiaulių apygardos teismo nutartis Nr. AN2-25-744/2021). Toliau aktualu apžvelgti kitose valstybėse taikomą teisinę atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais.

Teisinė atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais kitose valstybėse

Aktualu palyginti kitų valstybių gyvūnų gerovės teisinį reguliavimą ir baudžiamuosiuose teisės aktuose už žiaurų elgesį su gyvūnais įtvirtintas sankcijas. Vokietijos gyvūnų gerovės įstatyme už draudimo žiauriai elgtis su gyvūnu, t. y. didelio skausmo ar kančios sukėlimu gyvūnui, pasikartojančio skausmo ar kančios sukėlimu bei gyvūno užmušimu be priežasties, asmuo gali būti baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki 3 metų, o už administracinius nusižengimus, nurodytus įstatymo 18 str. tam tikrose dalyse bauda gali siekti 25 000 eurų (Tierschutzgesetz). Pavyzdžiui, už Gyvūnų gerovės įstatymo 17 straipsnio 2a dalį asmeniui buvo paskirta 2100 eurų bauda (Rechtsindex, Tierschutz: Geldstrafe gegen 40-Jährigen wegen Tierquälerei im Schlachthof) arba už žiaurų elgesį su gyvūnais teismas paskyrė 20 000 eurų baudą ir uždraudė visam laikui laikyti gyvūnus (PNP.de., Berufungsverfahren: Nur noch Bewährungsstrafe für Tierquäler). Latvijoje atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais numato baudžiamojo kodekso 230 str., numatantis laisvės atėmimo bausmę iki 3 metų, laisvės suvaržymo bausmę, viešuosius darbus arba pinigę baudą (LIKUMI, Legal acts of the Republic of Latvia). Pabrėžtina, kad Latvijoje baudžiamojo kodekso 230 str. nurodytas veiką kvalifikuojantis požymis – jei veiksmai atlikti viešoje erdvėje, dalyvaujant nepilnamečiams asmenims, arba jei tais veiksmais padaroma didelė žala, asmenys jau baudžiami laisvės atėmimo bausme iki 5 metų, viešaisiais darbais arba pinigine bauda (LIKUMI, Legal acts of the Republic of Latvia). Nors piniginės bausmės dydis Latvijos baudžiamajame kodekse nenurodytas, tačiau remiantis maisto ir veterinarijos tarnybos duomenimis minimali baudos riba yra 100 eurų, kuri fiziniam asmeniui gali siekti 2000 eurų, o juridiniam asmeniui – 3500 eurų (LSM.LV, Animal abuse might be punished more harshly in Latvia). Nyderlanduose gyvūnų gerovės įstatyme už žiaurų elgesį su gyvūnais numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 3 metų ir pinigine bauda, kuri gali siekti 19 000 eurų (Overheid.nl., Wet dieren). Maždaug apie 100 bylų kiekvienais metais nukeliauja į Nyderlandų teismą dėl žiauraus elgesio su gyvūnais ir asmenims yra paskiriamos maksimalios bausmės, o kitais atvejais, pavyzdžiui, už žiaurų elgesį su gyvūnais asmuo nubaustas 56 valandoms viešųjų darbų ir jam uždrausta metus įsigyti kitą augintinį, kadangi teigiama, jog iš viešųjų darbų žmonės labiau pasimoko nei iš baudų (The New York Times, When Animals Are at Risk, Special Netherlands Police Force Defends Them). Prancūzijos baudžiamasis kodeksas už analogišką veiką nustato laisvės atėmimo bausmę iki 2 metų arba baudą iki 30 000 eurų (Legifrance, Code pénal), tačiau svarstoma apie griežtesnės

bausmės įtvirtinimą (LCI, *Maltraitance animale: "Les peines de prison ferme se comptent encore sur les doigts d'une main"*).

Taigi, teisinė atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais nacionalinėje teisėje įtvirtinta tiek LR BK, tiek LR ANK. Analizuojant šių įstatymų straipsnių, t. y. LR BK 310 str., LR ANK 346 str. 16-19 d., nuostatas, svarbiausia tinkamai įvertinti ne tik pačios veikos neteisėtumą, bet ir padarinius, kadangi būtent padariniai nulemia kokia teisinė atsakomybė asmeniui bus taikoma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 2K-197-489/2019). Taip pat nagrinėjant šiuos straipsnius svarbi dalis tenka teisės normos sankcijai, kadangi pagal įregistruojamus teisės aktų projektus siūlomi sankcijų griežtinimai, kurie galėtų sumažinti žiauraus elgesio su gyvūnais atvejų skaičių. Apžvelgiant kitų valstybių teisinės atsakomybės taikymą už žiaurų elgesį su gyvūnais, matyti, kad bausmės gyvūnų gerovės įstatymuose ir baudžiamuosiuose įstatymuose yra žymiai griežtesnės lyginant su Lietuva.

Išvados

Skirtingose visuomenėse skirtingais laikmečiais egzistuoja prieštaringos nuomonės dėl žiauraus elgesio su gyvūnais, todėl žiauraus elgesio su gyvūnais samprata yra kultūriškai determinuota ir dinamiška.

Žiauraus elgesio su gyvūnais sąvoka neįtvirtinta nei nacionaliniuose, nei kitų užsienio valstybių teisės aktuose. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme pateiktas veiksmų, laikytinų žiauriu elgesiu su gyvūnais, sąrašas. Tokių veiksmų, laikytinų žiauriu elgesiu su gyvūnais, panašūs sąrašai įtvirtinami ir kitų valstybių gyvūnų gerovės įstatymuose. Darytina prielaida, kad žiauraus elgesio sąvokos neįtvirtinimas yra neatsitiktinis, kadangi ir veiksmų sąrašas įstatyme nėra baigtinis. Toks įstatymo leidėjo pasirinkimas leidžia užtikrinti gyvūnų apsaugą ne tik įstatyme numatytais atvejais. Svarbu ir tai, kad įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į žiauraus elgesio su gyvūnais sąvokos supratimo pokyčius visuomenėje, papildė ir keičia teisės normas, susijusias su gyvūnų gerovės ir apsaugos klausimais.

Už žiaurų elgesį su gyvūnais baudžiamoji atsakomybė numatyta BK 310 str., o administracinė – ANK 346 str. 16-19 d. Dėl dispozicijų panašumo pagal ankstesnes įstatymų redakcijas buvo sunku atriboti administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios. Šiuo metu galiojančiose redakcijose baudžiamosios atsakomybės atribojimo nuo administracinės atsakomybės pagrindinis kriterijus – padariniai, kadangi nenustačius padarinių kyla ne baudžiamoji, o administracinė atsakomybė, numatyta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse. Tai, kad nėra nusistovėjusio vieningo supratimo žiauraus elgesio su gyvūnais sąvokos, atsiranda problemų taikant teisinę atsakomybę, o taip pat pastebima didesnė korupcijos atsiradimo rizika.

Lyginamoji kitų valstybių teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais analizė leidžia daryti išvadą, kad kitose valstybėse įstatymais saugomos vertybės yra panašiai suprantamos. Iš analizuotų pavyzdžių, matyti, kad dauguma Vakarų valstybių yra apribojusios gyvūnų išnaudojimą cirkuose: vienos uždraudusios visų gyvūnų draudimą cirkuose, kitos, įtvirtinusios draudimus dėl laukinių gyvūnų išnaudojimo ir t. t. Tačiau kiekvienos valstybės nacionalinis teisinis reglamentavimas priklauso tik nuo toje valstybėje susiformavusios gyvūnų gerovės ir apsaugos samprata. Ne visose valstybėse laikomasi vienodos nuomonės, kas yra žiaurus elgesys su gyvūnais, atitinkamai ne visų valstybių teisinis reguliavimas atitinkamą elgesį. Prieinama išvada, kad gyvūnų gerovės samprata yra reliatyvistinė, priklausanti nuo konkrečios visuomenės vertybių, o tai, savo ruožtu, nulemia gyvūnų gerovės klausimų teisinio reguliavimo įvairovę. vieningo supratimo žiauraus elgesio su gyvūnais sąvokos, atsiranda problemų taikant teisinę atsakomybę.

Šaltiniai

1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas (1997). Valstybės žinios, 108-2728.
2. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas (1997). Valstybės žinios, 108-2726.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas (2000). Valstybės žinios, Nr. 89-2741.
4. Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas (2008). Valstybės žinios, 83-3294.
5. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216.
6. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 pakeitimo įstatymas (2020). TAR, 21146. [interaktyvu]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8b6c50e0030a11ebbedbd456d2fb030d> [žiūrėta 2021-04-06].
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“. Valstybės žinios, 121-4608.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 18 d. nutarimas Nr. 1304 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5179(2) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5180(2)“. TAR, 24741. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b6dc4dc02d8a11eb8c97e01ffe050e1c?jfwid=-a3k5bya5u> .
9. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (2020). Reg. Nr. XIIP-5147 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/780ccb0f0db11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=-a3k5biwggw> [žiūrėta 2021-04-08].
10. Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (2020). Reg. Nr.:XIIP-5179(2) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e0544080f7e911eab72ddb4a109da1b5?jfwid=-a3k5bya5u> [žiūrėta 2021-04-08].
11. Baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (2020). Reg. Nr.:XIIP-5179(2) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e0544080f7e911eab72ddb4a109da1b5?jfwid=-a3k5bya5u> [žiūrėta 2021-04-08].
12. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 4, 7 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (2020). Reg. Nr.: XIIP-5174(2) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/adba9f003fa311eb8c97e01ffe050e1c?jfwid=1lgm65f5k> [žiūrėta 2021-04-08].
13. Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-5179(2), XIIP-5180(2) (2020). Dokumento Nr. XIIP-5179(2) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/bd508480f7ea11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=-a3k5bya5u> [žiūrėta 2021-04-07].

14. Agnew, R. (1998). The Causes of Animal Abuse: A Social-Psychological Analysis. *Theoretical Criminology*, 2 (2), 177-209 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1362480698002002003> [žiūrėta 2021-04-05].
15. Akošas, K. (1968) *Ar gyvūnai mąsto?* Vilnius: Mintis, 1968.
16. Ascione, F.R. (1993). Children who are cruel to animals: A review of research and implications for developmental psychopathology. *Anthrozoos*, 6 (4), 226-247 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/233706971_Children_Who_Are_Cruel_to_Animals_A_Review_of_Research_and_Implications_for_Developmental_Psychopathology [žiūrėta 2021-04-05].
17. Dedel., K. (2012). *Animal Cruelty* [interaktyvus]. United States. Department of Justice. Office of Community Oriented Policing Services. Prieiga per internetą: <https://cops.usdoj.gov/ric/Publications/cops-p245-pub.pdf> [žiūrėta 2021-04-06].
18. Grinevičiūtė K.(2008). Žiauraus elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*, 11(113), p. 107-113 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1750/1639> [žiūrėta 2021-04-08].
19. Shah, P. (2014). *Animal Cruelty: MethoCriminology & Prosecution* [interaktyvus], Anchor Academc Publishing. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=C6RPAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA8&dq=Method+Criminology+%26+Prosecution+Animal+Cruelty+Prabhakar+Shah&ots=jhHVVPTH-E&sig=OjjqjRyotEq76TBzVcGtmmtuo_k&redir_esc=y#v=onepage&q=Method%20Criminology%20%26%20Prosecution%20Animal%20Cruelty%20Prabhakar%20Shah&f=false [žiūrėta 2021-04-06].
20. Trainys, K. V. (2000) *Ar gyvūnai protauja?* Kaunas: Ūkininko patarėjas, 2000.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019.
22. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. kovo 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-234-658/2020.
23. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. kovo 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-173-810/2019.
24. Kauno apygardos teismo 2019 m. liepos 4 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-288-966/2019.
25. Kauno apygardos teismo 2018 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-327-238/2018.
26. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-612-317/2015.
27. Šiaulių apygardos teismo 2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-25-744/2021.
28. Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. rugsėjo 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-549-890/2020.

29. Administracinių bylų nagrinėjimo ataskaita pirmos instancijos teismuose už 2020 metus. (2021). Prieiga per internetą: <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2021/02/administraciniu-bylu-nagrinejimo-ataskaita-i-instancijos-teismuose.xlsx> .
30. Administracinių bylų nagrinėjimo ataskaita pirmos instancijos teismuose už 2019 metus. (2020). Prieiga per internetą: <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2020/01/administracines.xlsx> .
31. Administracinių bylų nagrinėjimo ataskaita pirmos instancijos teismuose už 2018 m. (2019). Prieiga per internetą: <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2021/02/administraciniu-bylu-nagrinejimo-ataskaita-i-instancijos-teismuose.xlsx> .
32. Administracinių bylų nagrinėjimo ataskaita pirmos instancijos teismuose už 2017 metus. (2018). Prieiga per internetą: <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/02/administracines.xlsx> .
33. BNS. Skandalingą elnio medžioklę policija narsto uoliai: dėl Ukmergės pareigūnų rolės neturi likti jokių abejonių. 15min.lt. [interaktyvu] (modifikuota 2021-03-08). Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nusikaltimaiirnelaimes/skandalinga-elnio-medziokle-policija-narsto-uoliai-del-ukmerges-pareigunu-roles-neturi-likti-jokiu-abejoniu-59-1467404> [žiūrėta 2021-04-08].
34. Černiauskaitė, A., Meškys, Š. BNS ir lrytas.lt inf. Stumbro patelę nušovusiam valstiečiui – protokolas: užmušė vieną labiausiai saugomų gyvūnų. Lrytas.lt [interaktyvu] (modifikuota 2020-01-06). Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/gamta/fauna/2020/01/06/news/brakonieriai-prie-panevezio-nusove-stumbra-sumokes-14-tukst-euru-bauda-13155376/> [žiūrėta 2021-04-08].
35. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje 2020 metais. (2021). Prieiga per internetą: https://www.ird.lt/lt/reports/view_item_datasource?id=8832&datasource=53593 .
36. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje 2019 metais. (2020). Prieiga per internetą: https://www.ird.lt/lt/reports/view_item_datasource?id=8731&datasource=51773 .
37. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje 2018 metais. (2019). Prieiga per internetą: https://www.ird.lt/lt/reports/view_item_datasource?id=8832&datasource=53593 .
38. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje 2017 metais. (2018). Prieiga per internetą: https://www.ird.lt/lt/reports/view_item_datasource?id=6804&datasource=19404 .
39. Fedlex.Tierschutzgesetz [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2008/414/de> [žiūrėta 2021-04-06].
40. FOUR PAWS in Australia Worldwide bans on wild animals in circuses [interaktyvu] (2021-03-23). Prieiga per internetą: <https://www.four-paws.org.au/campaigns-topics/topics/wild-animals/worldwide-circus-bans> [žiūrėta 2021-04-08].
41. FRANCE24. French parliament debates ban on wild animals in circuses [interaktyvu] (modifikuota 2021-01-26). Prieiga per internetą: <https://www.france24.com/en/france/20210126-french-parliament-debates-ban-on-wild-animals-in-circuses> [žiūrėta 2021-01-13].

42. Francione Gary L., Animal rights: the abolitionist approach, Quates [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.abolitionistapproach.com/quotes/> [žiūrėta 2021-04-10].
43. Girdenytė, E., Pocyte, K., „Dėl šunų kankinimų užsipuolė inspektorius: jūs viską žinojote, bet nieko nedarėte“ [interaktyvus] (modifikuota 2020-09-07). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/letena/gyvunu-teises/del-sunu-kankinimu-uzsipuole-inspektorius-jus-viska-zinojote-bet-nieko-nedarete.d?id=85171477> [žiūrėta 2021-04-09].
44. Government.no. Animal Welfare Act. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/animal-welfare-act/id571188/> [žiūrėta 2021-04-06].
45. Kauno diena. Vilniaus oro uoste lapę vaikėsis ir suvažinėjęs darbuotojas atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės [interaktyvu] (modifikuota 2021-02-01). Prieiga per internetą: <https://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/nusikaltimai-ir-nelaimes/vilniaus-oro-uoste-lape-vaikesis-ir-suvazinejes-darbuotojas-atleistas-nuo-baudziamosios-atsakomybes-1009579> [žiūrėta 2021-04-09];
46. Legifrance. Code pénal. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=CE60C841B768AA2A3C519CE70C5E9436ctionTA=LEGISCTA000006149860&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20140528> [žiūrėta 2021-04-15].
47. LCI. Maltraitance animale : "Les peines de prison ferme se comptent encore sur les doigts d'une main". [interaktyvus] (modifikuota 2021-01-26). Prieiga per internetą: <https://www.lci.fr/societe/video-la-maltraitance-animale-a-l-assemblee-les-peines-de-prison-ferme-pour-acte-de-cruaute-encore-rares-2176616.html> [žiūrėta 2021-04-15].
48. Letena, „Nepakentusios VMVT abejingumo, gyvūnų gerovės organizacijos kreipiasi į Vyriausybę“ [interaktyvus] (modifikuota 2020-09-08). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/letena/gyvunu-teises/nepakentusios-vmvt-abejingumo-gyvunu-geroves-organizacijos-kreipiasi-i-vyriausybe.d?id=85182013> [žiūrėta 2021-04-09]; LIKUMI. LEGAL ACTS OF THE REPUBLIC OF LATVIA. [interaktyvus] (modifikuota 2021-02-01). Prieiga per internetą: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966-the-criminal-law> [žiūrėta 2021-04-10].
49. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos atlikta korupcijos rizikos analizė (2019). [interaktyvu]. Prieiga per internetą: <https://www.stt.lt/doclib/qcsxdj9h9vubb3pksp9fm6mr11g91fnh> [žiūrėta 2021-04-05].
50. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Ziaurus> [žiūrėta 2021-04-15].
51. Lrytas.lt Jonavos teisėja pasmerkė gyvūnus grįžti į daugyklą, bet daugintojai skyrė baudą. (modifikuota 2021-01-29) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/augintinis/prieziura/2021/01/29/news/laikinai-konfiskuoti-gyvunai-grazinami-i-jonavos-daugykla-18090851/> [žiūrėta 2021-04-08].
52. LSM.LV. Animal abuse might be punished more harshly in Latvia. [interaktyvus] (modifikuota 2021-01-20). Prieiga per internetą: <https://eng.lsm.lv/article/society/crime/animal-abuse-might-be-punished-more-harshly-in-latvia.a389594/> [žiūrėta 2021-04-10].

53. Overheid.nl. Wet dieren. [interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2013-01-01> [žiūrėta 2021-04-10].
54. Platūkytė, D. Toliau šokiruoja vaizdai iš daugyklų – Širvintų veisėjui gali grėsti baudžiamoji atsakomybė. Lrytas.lt 2020 m. rugsėjo 9 d. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1227028/toliau-sokiruoja-vaizdai-is-daugyklu-sirvintu-veisejui-gali-gresti-baudziamoji-atsakomybe> [žiūrėta 2021-04-08].
55. PNP.de. Berufungsverfahren: Nur noch Bewährungsstrafe für Tierquäler. (modifikuota 2020-02-19) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.pnp.de/nachrichten/bayern/Mildere-Strafe-fuer-Tierquaeler-im-Berufungsprozess-3610113.html> [žiūrėta 2021-04-15].
56. Ragickaitė, B. „Joniškio rajono ūkyje aptiko kenčiančias lūšis: jas išgelbėjusiems pareigūnams savininkas žada atsaką“, [interaktyvus] (modifikuota 2021-01-11). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/grynas/aplinka/joniskio-rajono-ukyje-aptiko-kenciancias-lusis-jas-isgelbejusiems-pareigunams-savininkas-zada-atsaka.d?id=86200655> [žiūrėta 2021-04-09];
57. Ragickaitė, B. „Muitinės sprendimas išparduoti konfiskuotus šunis papiktino gyvūnų gynėjus: šitaip negalima elgtis“ [interaktyvus] (modifikuota 2021-02-03). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/letena/gyvunu-teises/muitines-sprendimas-isparduoti-konfiskuotus-sunis-papiktino-gyvunu-gynejus-sitaip-negalima-elgtis.d?id=86394049v> [žiūrėta 2021-04-09];
58. Rechtsindex. Tierschutz: Geldstrafe gegen 40-Jährigen wegen Tierquälerei im Schlachthof . (modifikuota 2019-08-17) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.rechtsindex.de/recht-urteile/6539-tierschutz-geldstrafe-gegen-40-jaehrigen-wegen-tierquaelerei-im-schlachthof> [žiūrėta 2021-04-15].
59. Sputnik. Laukiniai gyvūnai pasirodymų metu patiria didžiulį stresą, kuris gali sukelti įvairių psichikos sutrikimų ar net mirtį, tvirtina pataisų iniciatoriai. [interaktyvu] (modifikuota 2017-07-09) <https://sputniknews.lt/society/20170709/3401909/lietuvos-cirkuose-gali-nelikti-laukiniu-gyvunu.html> [žiūrėta 2021-04-08].
60. Tierschutzgesetz. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/tierschg/BJNR012770972.html#BJNR012770972BJNG001105360> [žiūrėta 2021-04-09].
61. Tiesa. Nelegalios šunų veisyklos – apsileidimas ar milijoninis verslas? [interaktyvus] (modifikuota 2020-09-14). Prieiga per internetą: <https://tiesa.com/tiesa-gyvenimas/nelegalios-sunu-veisyklos-apsileidimas-ar-milijoninis-verslas/212408> [žiūrėta 2021-04-09].
62. The New York Times. When Animals Are at Risk, Special Netherlands Police Force Defends Them (modifikuota 2018-01-29) [interaktyvu]. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/2018/01/29/world/europe/netherlands-animal-police.html> [žiūrėta 2021-04-16].

LEGAL LIABILITY FOR CRUELTY TO ANIMALS

Birutė PRANEVIČIENĖ, Aistė VIERAITYTĖ
Mykolas Romeris University

Summary

The article analyzes the concept of cruelty to animals and the problem of protection of animal rights. Official statistics of criminal and administrative cases and facts of cruelty to animals published by the media and animal welfare organizations shows that cruelty to animals is a relevant issue in Lithuania.

The purpose of this article is to reveal the concept of cruelty to animals, to analyze the legislation providing for legal liability for cruelty to animals and to present the problems arising in practice in the field of application of legal liability.

The problem in this area is that the concepts of animal cruelty and torture are very broad, and the laws of the Republic of Lithuania do not provide definitions of these concepts, but provide a list of actions that are considered cruelty to animals and torture. The article also discusses the list of activities that are not considered cruel treatment. The conclusion is made that there are conflicting views on animal cruelty in different societies and in the same society, so the concept of cruelty to animals is culturally determined and constantly changing.

Keywords: *animal rights, cruelty to animals, legal liability*